

Sammen styrker
vi fagligheden:
Lektionsstudier

Indhold

Forord.....	3
Hvad er Lektionsstudier?.....	4
Sådan gør man.....	4
Vigtigt at vide, når man arbejder med lektionsstudier	6
Spørgsmål og svar om lektionsstudier.....	6
Videre læsning.....	7
Planlægningsskema til studielektion	8
Observationsskema til studielektion.....	9
Dagsorden til efterfølgende refleksionsmøde	10

Sammen styrker vi fagligheden: Lektionsstudier
© 2018 Nationalt Videncenter for Læsning

Af: Kristiane Hauer, ph.d.-stipendiat ved Københavns Universitet
og Københavns Professionshøjskole, og Henriette Romme Lund,
faglig konsulent ved Nationalt Videncenter for Læsning.

Citat med kildeangivelse er tilladt

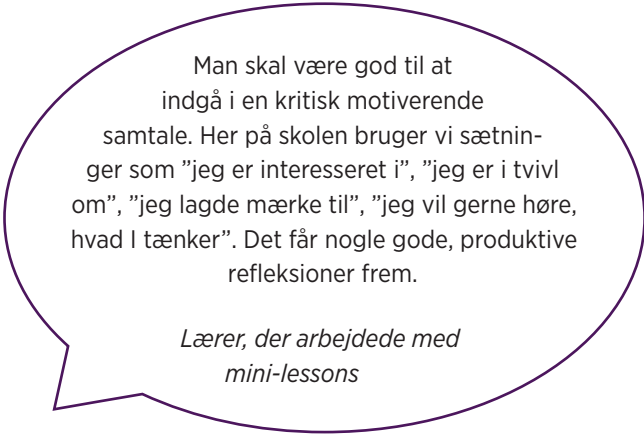
Publikationen findes i elektronisk form på:
www.videnomlaesning.dk

Forord

Vi kan lære meget af hinanden – hvis vi får tid, rum og mulighed for at gøre det. Denne udgivelse introducerer til Lektionsstudier. En metode, der kan bruges af lærere til at udvikle deres didaktiske kompetencer, og som, kort fortalt, går ud på, at en gruppe undervisere i fællesskab arbejder med at udvikle deres undervisning ved sammen at forberede, gennemføre og efterbehandle en udvalgt lektion. Ved at arbejde således styrkes både fagligheden og den kollegiale arbejdskultur.

Centeret har anvendt lektionsstudier som metode i flere projekter og vil gerne anbefale den til teams, der ønsker at udvikle deres faglige praksis. Derfor introducerer vi her – i kort og håndgribelig form – til metoden.

God læse- og arbejdslyst

Man skal være god til at indgå i en kritisk motiverende samtale. Her på skolen bruger vi sætninger som ”jeg er interesseret i”, ”jeg er i tvivl om”, ”jeg lagde mærke til”, ”jeg vil gerne høre, hvad I tænker”. Det får nogle gode, produktive refleksioner frem.

*Lærer, der arbejdede med
mini-lessons*

Hvad er Lektionsstudier?

Lektionsstudiemetoden handler om, i fællesskab og via kollegial sparring, at udvikle den fælles faglighed, styrke det kollegiale samarbejde og gøre den enkeltes undervisning endnu bedre. Noget, der sker ved sammen at udvikle, studere, reflektere over og atter udvikle sin undervisning.

Lektionsstudier – eller Lesson Studies, som de kaldes på engelsk – er en internationalt anerkendt metode, der er udviklet i Japan. Metodens oprindelige forløb, og sådan som den stadig praktiseres i Japan, består i, at en gruppe fagkolleger i fællesskab forbereder en lektion – kaldet studielektionen – ned til mindste detalje. I Japan er der tradition for også at invitere en ekspert med som rådgiver under forberedelsen.

Efter at lektionen er planlagt, gennemfører en af lærerne lektionen i sin klasse, mens kollegerne observerer. Når lektionen er gennemført, mødes alle igen for at samle op på, hvordan lektionen forløb og for at videreudvikle og forbedre den. Nu afprøves lektionen endnu engang, denne gang med en anden lærer og i en anden klasse. Igen observerer kollegerne, og bagefter mødes man atter til fælles refleksion over mulige forbedringer. Sådan kan forløbet i princippet forsætte, indtil man sammen er nået frem til det, man selv synes, er det bedst mulige bud på en eksemplarisk lektion.

Vi har været glade for at observere vores kolleger i en undervisningssituation. Det har vi ellers ikke mulighed for. Det har givet os et andet indblik i, hvordan børnene reagerer på undervisningen. Også de efterfølgende fælles refleksioner har været givtige.

Lærer, der arbejdede med mini-lessons

Formålet med metoden er at give en gruppe kolleger mulighed for i fællesskab at udforske specifikke fagdidaktiske problemstillinger, der har relevans for alle i fagteamet. Derfor er det vigtigt, at man, inden man går i gang, nøje gør sig klart, hvad der er det faglige formål med studielektionen. Og at man både som observatør under lektionens gennemførelse og i den efterfølgende kollegiale feedback har et bestemt fokus på dette formål.

Sådan gør man

Planlægning:

En gruppe af faglærere mødes og beslutter i fællesskab et bestemt indhold eller emne og formulerer et fagligt formål med den lektion, de vil studere. Herefter planlægger de sammen lektionens forløb i detaljer, evt. med udgangspunkt i en overordnet didaktisk model. Studielektionen omtales hele vejen i forløbet som 'vores lektion'.

Det er hårdt at være på. Man vil gerne gøre det godt. Men det er en god måde at få diskuteret og få reflekteret over indholdet af undervisningen på, og så er det en tryk måde at få åbnet dørene til hinandens undervisning på på en lille skole som vores.

Lærer, der arbejdede med lektionsstudier

Brug "Planlægningsskema til studielektion", der findes sidst i denne udgivelse, til at skrive det faglige formål og undervisningens aktiviteter ned.

Gennemførelse:

En af lærerne i fagteamet gennemfører lektionen med sin klasse, mens de andre lærere observerer undervisningen. Det aftales inden, hvem der fokuserer på hvad. F.eks. kan hver observatør fokusere på nogle bestemte elever eller på nogle bestemte problematikker, der er særligt relevante i forhold til lektionens faglige formål. Det kan også være gavnligt at fokusere på netop det, der er særligt udfordrende ved lektionen.

Brug ”Observationerne til studielektion”, der findes sidst i denne udgivelse, under observationerne.

Refleksion og forbedring:

Teamet mødes for at reflektere over deres observationer. Dette skal gerne ske så hurtigt som muligt, efter lektionen er gennemført. Der vælges en ordstyrer og referent, som ikke er den lærer, der underviste i lektionen. Læreren, der underviste, indleder med at fortælle om sin oplevelse af lektionen. Derefter har observatørerne ordet på skift. De beskriver deres observationer uden at vurdere. Efterfølgende diskuteres lektionens forløb i forhold til det faglige formål, og gruppen kommer på baggrund af observationer og fælles refleksioner med forslag til forbedring af lektionen. Afsluttende kan der udarbejdes et nyt ”Planlægnings-skema til studielektion” til brug for den næste lærer i teamet, der skal gennemføre studielektionen.

Det har været givende at planlægge undervisningstimen sammen, da det har givet en række gode diskussioner om, hvad der fagligt skulle være i fokus i undervisningslektionen. Dernæst var den efterfølgende fremlæggelse af observationerne utroligt nuancerede, så der var egentligt mange punkter at snakke videre om.

Lærere, der arbejdede med lektionsstudier

Brug ”Dagsorden til efterfølgende refleksionsmøde”, som findes sidst i denne udgivelse, til mødet.

Mini-lessons – en tilpasset variant af metoden lektionsstudier

Mini-lessons er en tilpasset variant af metoden lektionsstudier udviklet af Nationalt Videncenter for Læsning i forbindelse med projektet Sprog giver faglig læring på Strandgårdskolen i Ishøj.

I projektet havde man fokus på, hvordan ordforrådsudvikling kan styrke læring både i og på tværs af fagene. Mini-lektionerne bestod i, at lærerne i årgangsteamet planlagde nogle fælles didaktiske tiltag af ca. 15 minutters varighed – kaldet ’det sproglige kvarter’ – som blev gennemført i alle fag. Som i lektionsstudiemetoden forberedte, gennemførte og evaluerede man mini-lektionen ’Det sproglige kvarter’ sammen i årgangsteamet. Ligeledes observerede teamet hinandens undervisning og så på den måde, hvordan ’Det sproglige kvarter’ blev gennemført på forskellige måder afhængigt af det enkelte fags terminologi.

Mini-lessons – hvordan og hvorfor?

Når man arbejder med denne variant af lektionsstudier, fokuserer man på at tilrettelægge en arbejdsstruktur, der kan gå igen i alle fag. Men det er den enkelte faglærers opgave at udfylde strukturen med fagligt relevant indhold. Det er dog også muligt for teamet at have et fælles indholdsmæssigt fokus, f.eks. brug af bestemte ord og begreber, der går igen i alle fagene.

Arbejdet med mini-lessons styrker det kollegiale teamsamarbejde omkring de enkelte klasser. Den fælles planlægning skaber gensidig ansvarlighed og forpligtelse på et konkret stof, og observationerne og efterfølgende refleksioner giver samtidig større indsigt i hinandens faglighed.

Vigtigt at vide, når man arbejder med lektionsstudier

- Det kræver grundig organisering at arbejde med lektionsstudier. Især kan det være en udfordring, at lærerne skal kunne gå fra deres egne opgaver for at kunne observere kollegernes undervisning. Desuden er det vigtigt, at den efterfølgende refleksion kan finde sted så hurtigt som muligt, efter at lektionen er afholdt.
- Det er afgørende, at alle i teamet tager det samme ansvar for at planlægge lektionen, og at lektionen omtales som 'vores lektion' både før, under og efter lektionens gennemførelse.
- Det kan være en følsom situation at observere sine kollegaer eller selv at blive observeret. Her er det vigtigt at holde sig lektions fælles faglige formål for øje og på forhånd at have aftalt, hvem der fokuserer på hvad under observationen.
- I refleksionsfasen er det vigtigt, at den lærer, der har undervist i lektionen, indleder med at fortælle om sin oplevelse, inden observatørerne får ordet. Fokus i observatørernes respons skal være på lektionens faglige indhold og elevernes ageren.
- Lektionsstudier er en ressourcekrævende – men også kompetenceudviklende – metode. Man forbedrer sin undervisning, samtidig med at man hjælper hinanden.

Vores lektioner skulle kunne fungere på tværs af fag, derfor startede vi med at diskutere, hvad det var, eleverne skulle lære. I mit team fokuserede vi på instruerende og informerende tekster, både fordi det er noget, man gør fast i 4. klasse, og fordi en meget stor del af eleverne på vores skole er tosprogede og derfor har særlige behov for sproglig viden.

Lærer, der arbejdede med mini-lessons

Spørgsmål og svar om lektionsstudier

Hvorfor lave lektionsstudier?

For i fællesskab at forbedre fagdidaktikken, udforske fagdidaktiske problemstillinger og styrke fagteamets samarbejde.

Hvorfor lave mini-lessons og andre varianter af lektionsstudier?

For at styrke teamsamarbejdet omkring klasser og årgange, øge den kollegiale ansvarlighed og få større indsigt i hinandens faglighed.

Hvor mange er man typisk i et fagteam, der går sammen?

4-6 lærere. Selvom metoden oprindeligt er blevet udviklet til fagteams, har Nationalt Videncenter for Læsning gode erfaringer med at bruge den i forhold til andre former for teams – som f.eks. klasse- eller årgangsteams – hvor den også kan give en praksisudviklende effekt.

Hvor mange lærere er man typisk i et klasseteam eller årgangsteam, der går sammen?

Alle de lærere, der har klassen eller er på årgangen.

Hvor mange gange gentages en studielektion typisk?

2-3 gange – alt afhængigt af behov.

Videre læsning

EMU Danmarks læringsportal: *Lektionsstudier (Lesson Study)*. Undervisningsministeriet.
<http://www.emu.dk/modul/lektionsstudier-lesson-study>

Kaas, T., Østergren-Olsen, D., Møller, H., Skott, C. K., & Kristiansen, H. (2017). *Lektionsstudiebogen*. Hans Reitzels Forlag.

Mogensen, A. (2015). *Lektionsstudier i skolen – kollegial sparring gennem fælles studier*. Dafolo.

Nationalt Videncenter for læsning (2016). Projekt Start med sprog – tal om tal. Skolerne i Snekkersten. <http://www.videnomlaesning.dk/projekter/start-med-sprog-tal-om-tal/>

Nationalt Videncenter for Læsning (2016). Sprog giver faglig læring. <http://www.videnomlaesning.dk/projekter/sprog-giver-faglig-laering/>

Speed drawing om 'Det sproglige kvarter'. Se speed drawingen her: <http://www.videnomlaesning.dk/projekter/sprog-giver-faglig-laering/>

Planlægningskema til studiektion

Dato:	Klasse:
Teamdeltagere:	
Fag:	Underviser:
Lektionens emne/titel:	
Fagligt formål med lektionen:	
Begrundelse for valg af lektionens emne:	
Plan for lektionen (forløbet beskrives med tidsangivelse og læringsaktiviteter)	
Tidspunkt	Aktivitet

Observationsskema til studiektion

Dato:		Klasse:
Fag:		Underviser:
Lektionens emne/titel:		
Det faglige formål med lektionen:		
Observationsfokus:		
Tid	Iagttagelser	Refleksion

Dagsorden til efterfølgende refleksionsmøde

Dato:	Klasse:
Teamdeltagere:	
Fag:	
Underviser:	
Lektionens emne/titel:	
Det faglige formål med lektionen:	
Ordstyrer:	Referent:
Dagsorden: <ol style="list-style-type: none">1. Ordstyrer og referent vælges.2. Underviseren fortæller kort om, hvordan han/hun oplevede lektionen i forhold til det faglige formål og det planlagte faglige indhold. Var der særlige udfordringer undervejs?3. Resten af teamet præsenterer efter tur 2-3 observationer. Det er vigtigt, at disse er beskrivende, ikke vurderende, og at de har fokus på lektionens formål og faglige indhold. Man kommenterer ikke hinanden på dette tidspunkt. Skriv f.eks. observationerne ned på post-it-sedler.4. Ordstyreren organiserer herefter en diskussion af de problematikker, som er dukket op i relation til lektionens formål og indhold, og i fællesskab overvejes relevante ændringer af lektionsplanen. Her har alle mulighed for at bidrage og kommentere.5. Studielektionen kan nu revideres og forbedres. Alle i teamet bidrager med egne erfaringer.6. Referat rundsendes efterfølgende.	